Katelyn Baldwin

Intermediate Swahili

Insha ya Lusaka

7 March 2007

Mji wa Lusaka

Jamhuri ya Zambia iko baina ya Afrika ya Mashariki na Afrika ya Kusini. Nchi hii inapakana na nchi nyingi. Kwa mfano, Zambia ya kaskazini inapakana na nchi ya DRC, Zambia ya kaskazini mashariki inapakana na nchi ya Tanzania, Zambia ya mashariki inapakana na nchi ya Malawai, Zambia ya kusini inapakana na nchi za Musumbiji, Zimbabwe, Botswana na Namibia, na Zambia ya magharibi inapakana na nchi ya Angola. Pia, inapakana na mto wa Zambezi. Jina la Zambia lilitokana na mto wa Zambezi. Mji mkuu wa Zambia ni Lusaka.

Mji wa Lusaka uko Zambia ya kusini na katikati. Pia, mji uko katika uwanda wa juu. Mto wa Lunsemfwa uko karibu na mji wa Lusaka na kuna takribani watu milioni moja na zaidi kidogo. Nchi hii imegawanywa katika majimbo tisa, na kila jimbo lina baina ya wilaya nne na kumi na mbili, kufanya jumla ya wilaya sabini na mbili. Kila wilaya ina kiongozi kama gavana. Pia, watu wa Zambia wanasema lugha nyingi tofauti, sabini na nane kwa jumla. Lusaka ni mji wa kimataifa, na watu wengi tofauti kutoka sehemu mbalimbali za dunia wanakaa Lusaka kila mwaka. Lusaka ni makao makuu ya serikali na shughula za biashara, na barabara zote kubwa zinafika Lusaka.

Historia ya Lusaka inafuata. Katika mwaka elfu moja, mia tisa na tano, Makaburu walienea Lusaka, kijiji kiliitwa Lusaaka, kwa heshima ya jumbe. Kwa sababu

ya jigrafia yake, Lusaka ilichukua nafasi ya Livingstone kama mji mkuu wa Rhodesia ya Kazkasini. Baada ya shirikisho la Rhodesia ya Kazkazini na Kusini katika mwaka elfu moja, mia tisa, na hamsini na tatu, Lusaka ilikuwa katika michafuko ya uasi wa kudai jimbo huria la Zambia. Katika mwaka elfu moja, mia tisa na sitini na nne, mji ulifanywa kuwa mji mkuu wa jimbo huria la Zambia.

Mji mkuu wa Lusaka ni kilomita mraba sabini na unakua harakaharaka ukiulinganisha na miji mingine katika Afrika. Idadi ya watu katika Lusaka inaongezeka kila siku pia, na umma wa Lusaka ulirudufu miaka ya baada ya uhuru wa Zambia. Kwa sababu hizi, na kwa sababu mji huu unaendelea kuwa na watu wengi, kuna majengo mengi. Watu wengi wanaishi katika viunga vingi vya Lusaka na kwa sababu wao ni watu bizi, wanaendesha kufanya kazazi katika kati ya Lusaka haraka. Maendeleo ya haraka yanavutia watu kutoka mahali pote pa dunia, na kufanya mji wa Lusaka kitovu cha uchumi, siasa, na utamaduni wa Zambia.

Kuna vishawishi vitano vikuu vya watu katika mji wa Lusaka, ambavyo vinajumuisha Makumbusho ya Kienyeji ya Lusaka, Hifadhi ya Mtambazi ya Kalimba, Mji wa Shani, Hifadhi ya Uzuri ya Nembo, na Le Soleil. Makumbusho ya kwanza yako Barabara ya Independence Avenue na yanaonyesha historia ya utamadumi ya Zambia. Yana sehemu nne: mazingambwe, historia, ethnografia (sayansi ya kisayansi kuhusu mbari, mila, utamaduni n.k. ya binadamu) na sanaa na mabombwe. Katika Zambia hakuna makumbusho ya sanaa ya kienyeji, kwa hivyo Lusaka inawapa wageni nafasi kuona sanaa ya utamaduni wa Zambia.

Pia, kuna Kalimba Hifadhi ya Mtambazi ambayo iko Barabara ya Great East na ambayo ina nyoka wengi, ngwena wengi, makobe wengi, na lumbwi. Pia, hifadhi hii ina bustani nzuri, uwanja wa watoto na watu wanahudumia maburudisho. Ikiwa watu wanapenda kununua vitu vya utamaduni, pengine watalii wanasafiri Lusaka, wangejua Kalimba inauza samaki inayogandama na mikia ya ngwena na mifuko na makoa ya ngwena na kadhalika.

Kishawisha cha tatu cha watu ni Mji wa Shani. Mji wa Shani ni hifadhi ya maji na iko Barabara ya Leopards Hill karibu na Shule ya Kienyeji ya Marekani. Mji wa Shani unatoa vishawishi vitatu tofauti. Kishawisha cha kwanza ni Dunia ya Bustani ya wazaliwa, mahali pa mandari, na michezo mbalimbali ya watoto. Kishawisha cha pili ni Dunia ya Maji. Dunia ya Maji ina mahali pa kuogea na kucheza voliboli. Hapa, kishawishi cha tatu ni Kima ya Kimwitu. Kima ya Kimwitu ni uwanja mkubwa sana kwa watoto wengi.

Kishawishi cha nne cha watu wa Lusaka ni Nembo Hifadhi ya Uzuri. Nembo iko kilomita kumi na moja kutoka katikati ya Lusaka katika Ngwerere. Hifadhi hii imetengenezwa katika muundo wa nchi ya Zambia, inaenda kwa mita elfu arobaini na saba, na inaonyesha maumbo ya Zambia kama maziwa na maporomoko ya maji. Ni kipeo kutembelea kwa watoto wa shule na watu wanaojifunza kuhusu jiografia na maumbo ya nchi ya Zambia. Mji wa Lusaka unaweza kuonyesha watalii na wazaliwa wakati mzuri sana. Lakini, ni lazima watalii wajue sehemu ya Ngwerere inajulikana kwa wezi wa magari, kwa hivyo waulize marafiki zao kubeba mikoba yao.

Hatimaye, kishawishi kikuu cha tano katika mji wa Lusaka kinaitwa Le Soleil. Le Soleil inapakana na kiunga cha Roma na inachakua eneo kubwa sana. Iko huko karibu na Roma dakika kumi na tano kutoka katikati ya Lusaka. Ndani Le Soleil kuna mahali pa afya na urembo. Kuna Boma Braai kila Jumapili na vyakula vya Zambia. Le Soleil ina kituo cha mkutano na maeneo ya misitu kutembea na kuwa na mandari nzuri. Pia, kuna Kijiji cha Utamaduni na maduka ya jazi na vitabu.

Watu wengi wanaishi Lusaka kwa sababu hewa ya Lusaka ni nzuri sana. Viangazi vya Lusaka ni anisi sana, na kuna jua kila siku na mvua ya radi wakati hali ya hewa ni joto sana. Majira ya kipupwe hayana baridi na kuna jua sana. Baina ya mwezi wa kumi na mwezi wa tatu, ni joto sana katika Lusaka ikiwa hakuna mvua. Kuna mvua ya kadiri baina ya mwezi wa kumi na moja na mwezi wa nne. Kiwango cha joto cha Lusaka katika kiangazi ni baina ya digrii za ishirini na thelathini na mbili. Lakini kiwango cha joto cha Lusaka katika majira ya kipupwe ni baina ya digrii kumi na ishirini na sita. Pia, kwa kawaida kiwango cha unyevu ni chini ya asilimia arobaini.

Siku hizi, Lusaka inapendeka kutembelea kwa watu wa Zambia na watalii kwa sababu Lusaka inaendelea kila mwezi. Wanasiasa wa Lusaka ambao wana akili wanasema Lusaka na kwa hivyo nchi ya Zambia itaendelea kukua. Lusaka ni makao kwa wanadiplomasia na wajumbe wa dini mbalimbali, na watu wa kufanya biashara. Katika mwaka elfu mbili, na kumi na moja Lusaka itakuwa mwenyeji wa "Michezo ya Afrika Yote" na mji utajenga uwanja mkubwa sana, kuafiki watu elfu sabini. Itakuwa wakati wa kwanza nchi ya Zambia na mji wa Lusaka kuandaa michezo, na ujenzi wa uwanja utasaidia maendeleo ya Lusaka.

Utamaduni wa Lusaka ni mkwasi sana pia. Lusaka katikati inajumuisha Barabara ya Cairo na Soko la Mji Mpya na Soko la Kamwala, maeneo ya kutembea madukani, na Makumbusho ya Jamii ya Zinto. Lusaka masharika ina eneo la serikali, linalojumuisha Nyumba ya Jimbo na idara kadhaa. Viunga vikubwa vingine vinajumuisha Villa ya Elizabetha, Fairview, Madras, Manda Hill, Northmead – inajulikana kwa maisha ya jioni, na Kabwata – eneo la tabaka la wafanyakazi.

Ni lazima watu wajue kuna malazi mengi na tofauti yanayotegemea idadi ya fedha watu wanataka kulipa. Hoteli tatu bora ni Holiday Inn, Hoteli ya Inter-Continental na Taj Pamodzi. Hoteli hizi ni bei ghali sana, lakini ni nzuri sana kukaa huko kwa sababu vitanda ni vikubwa na chakula ni kizuri sana. Hoteli tatu bora ziko kilomita mbili kutoka Mtaa wa kati wa Biashara. Kupata malazi kwa bei nafuu, watu wanaenda Kijiji cha Mulungushi, Hoteli ya Fairview, Bustani ya Barabara ya Kafue, au Hoteli za Ndeke. Hoteli ya zamani zaidi inaitwa Hoteli ya Lusaka na iko Barabara ya Cairo katika mtaa wa kati wa Biashara. Pia, kuna Wayside Kitanda na Chamshakinywa, kilomita nne kusini ya kati ya mji, na Juls Kitanda na Chamshakinywa iko Barabara Kubwa ya Mashariki.

Hivi karibuni, Lusaka ina maazimio ya majengo. Watu wanaotembea wataona maduka mapya yanajumuisha masoko ya chakula. Kutakuwa na barabara nyingi mypa na hifadhi mypa pia. Watu wengi wanasema Lusaka ni mji mkuu ambao unapembeja wazaliwa na watalii kuamini katika ndoto zao kwa sababu unawapa watu fursa ya kupata kazi nzuri na kwa hivyo kuchuma pesa nyingi.